

BRZYDKI (105) *ai*

comp brzydszy (3).

sg m N brzydki (24). ◊ *G* brzydki(e)go, brzydsz(e)go (2). ◊ *A* brzydki (2). ◊ *I* brzydkim (4) *SienLek*, *NiemObr*, *GrabowSet* (2), brzydki(e)m (2), *WyprPl*, *KlonKr*. ◊ *V* brzydki (1). ◊ *f N* (*praed*) brzydką (9), (*attrib*) brzydką (4), brzydka (1) *KlonŻal*. ◊ *G* brzydki(e)j, brzydsz(e)j (4). ◊ *I* brzydką, brzydszą (2). ◊ *L* brzydki(e)j (1). ◊ *n N* brzydki(e) (11). ◊ *G* brzydki(e)go (2). ◊ *A* brzydkie (9); -é (1) *KochPieś*, -e (1) *GórnTroas*, -(e) (7). ◊ *I* brzydkim (3). ◊ *pl N subst* brzydkie (5); -é (1), -(e) (4). ◊ *G* brzydkich (6). ◊ *D* brzydkim (1). ◊ *A subst* brzydki(e) (9). ◊ *I m* brzydkimi (2) *WujJud*, *GrabowSet*, brzydki(e)mi (1) *Leop*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

Budzący wstręt, odrazę, odrażający, wstrętny, obrzydliwy, szpetny, szkaradny; fastidiosus BartBydg (105) : *fastidiosus*, brzythky, myerzyony *BartBydg* 56b.

a. *Odrażający, nieprzyjemny pod względem fizycznym; fastidiosus BartBydg; abominandus, teter, turpis Cn* (22) : W łzkorniach á w trzewikoch łmierdzących chodzić: ieft rzecz brzydka. *FalZioł V* 65; przeto melankolici widaią rzeczy łtrafne, czarne, y brzytkie, iako piekło czarty/ błota, y inłze rzeczy. *GlabGad L4; SienLek 22*; iż człowiek pod czas zye czo brzydkiego niewiedząc/ [...] potym dowiedziawłfy łie co ziadł/ [...] wrócąc/ ábo krztuśc łie mułi *GórnDworz Ff5v, E8v; KochPs 73*; Brzydká żábá opánuie/ zásiędzie to miełce *KlonŻal C3v, C2*; Rancor – Brzitki zapach odzagnoienia. *Calep 894a, 1001b; SkarKaz 204b*.

Wyrażenie: »w oczach ludzkich brzydki«: Acz w oczoch ludzkich brzydkie ony bocianiętá. *HistLan B2*.

Szeregi: »brzydki i ohydny«: ále wždy nie ták brzydki ieft [*wrzod*] y nie ták ohydny iáko ten czo włtáwicznie nań oczy pátrzą. *RejZwierc 267*.

»przykry albo (a) brzydki« (2): ále komu by ty łáyná [*w picciu*] przykré áłbo brzytkie były/ może ie ná popiół łpálic *SienLek 148v, 138v*.

α. (*o smaku*) *Cierpki, kwaśny, niesmaczny; tristis Mącz* (6) : *FalZioł V 37*; *Marisca, Brzidka/ Niełmáczna figá Mącz 210a; Succus tristis, Niewdzięczny/ brzitki łok. Mącz 465d*.

W przén (3) : A tákże tho owoc [*nauki*] zły ieft/ kwáśny y brzydki/ ćirpnąca tarnká. *SarnUzn H4, H5v [2 r.]*.

b. *Budzący wzgardę, wywołujący potępienie, wzgardzony, nieprawy, bezecny, podły; przynoszący wstyd, ujmę, sprośny; detestabilis Calep, Cn; fastidiosus BartBydg; fastiditus Mącz; abominandus, aspernabilis, averruncandus, aversabilis, contaminatus, exsecrabilis, exsecrandus, exsecratus, fescenninus, flagitiosus, foedus, impurus, inquinatus, lutulentus, maculosus, morosus, nauseosus, obscoenus, odiosus, opicus, oscus, pathicus, praetextatus, putidulus, putidus, sceleratus, scenninus, sordidus, spurcidicus, spurcatus, tabernarius, teter, turpis Cn* (83) : Prze cię łwiat mnie zdrádlivy/ niecháy będzie brzytki/ niecháy tęż niemiluié łerce/ iedno ciebie *OpecŻyw 19*; mowi Pan. [...] Kádzenye wáłłfe brzytkye mi yeft *KromRozm II Lv; LubPs N5v, hh5v; Leop Os 9/10; Mącz 119b*; iż thák brzytkie rozumieią być to łłowo/ żak *GórnDworz G3v, H3v; RejPos 227 marg; RejZwierc 7v, 48v, Aaa4v; WujJud kt; SkarJedn 230, 246, 300, 350; KochPs 184; SkarŻyw 21, [197], 213, 293, 397*

(7); y w brzytkie pohánbienie/ przywieść vsiłuie. *NiemObr kt*, 3; RYmy głupię/ rymy nieobáczné/ [...] idźcie w ogień wśytki/ A zátłumćie mój postępek brzytki: Zą który się długo wśtydác mużę *KochFr* 74; *KlonŻal* B3v; Córy szláchecské [...] Pśóm Bifurmánfkim brzydkie śćielą łóże. *KochPieś* 37; *ArtKanc* O16v; *ZawJeft* 8; *Calep* 314b; Niewola brzydka/ rzecz ieft ciężka/ y telkliwa *GórnTroas* 60, 10; Zwiedz z brzydkiey drogi/ gdzie nowiną cnotá *GrabowSet* M4; Niebu y ziemi brzydkie/ moje spráwy *GrabowSet* N2v, G2, H3, I2, N3v, Tv (12); Kozera sie nie paray/ áni żadnym zbytkiem/ Bo káždy łotr v Bogá/ y v ludzi brzytkiem. *WyprPl* C3; *LatHar* 133, 612; *WujNT Matth* 24/15, s. 103 [2 r.], s. 848; Tyránfkie, brzydkie, y niesławne spráwy. *KlonKr* C3, E3, E4, F2, F3; O brzydkie grzechu/ iáko wielkie ciężary ná dużę kładźiesz. *SkarKaz* 314b; *KlonWor* 15, 52, 58; *SzarzRyt* A4.

Wyrażenia: »przed Bogiem, u Boga, Panu Bogu brzydkie; brzydkie przed Bogiem« (3 : 2): Abowiem żadney rzetzy przed Bogiem brzydźzey niemálf [...] iáko ieft tá Mfza wálfá kuglárka *KrowObr* 188v; *KarnNap* F3v; *SkarJedn* 345; *SkarŻyw* 414; *SkarKaz* 608b. *Cf* »szpetny i brzydkie«.

»oczom, w oczu brzydkie; brzydkie przed oczyma Pańskimi« (2 : 1): káždy kłamcá oczom moim yeft brzydkie *LubPs* X3; Ieftem w ich oczu ná podźiw brzytki. *KochPs* 131; *CzechRozm* 211v.

Szeregi: »brzydkie i mierzony, omierzły, przemierzły; mierzony i brzydkie« (4 : 1): [słowa Judasza] Takci mi ten Iezus mierzony ij brzydkie/ ieftli iedno chcecie/ wydámci go wám *OpecŻyw* 83v; *RejPos* 213; *RejZwierc* 268; *CzechRozm* 211v; *CiekPotr* 53.

»plugawy i brzydkie; brzydkie i plugawy« (1 : 1): od plugawych á brzydkich namiętności cielesnych *KarnNap* B4; *NiemObr* 164.

»sprośny a brzydkie; brzydkie, sprośny i straszliwy« (1 : 1): gdzye vyrzyfz sprófné á brzydkie spráwy y obyczáie ludzkie *RejZwierc* 23v; *SkarŻyw* 294.

»szpetny i brzydkie«: dáleko się dużá szpetnieyřą y brzydřą przed Bogiem y Anioły iego/ po kłátwie kościelney řtáie *SkarŻyw* 414.

a. (o pokarmach) *Nieczysty, zakazany, zabroniony przez Zakon Mojżeszowy; abominabilis Vulg; immundus PolAnt* (3) : Izáf ia kyedy będę yadł ty myęfá wołowe/ Abo izali będę pił brzydkiey krwy kozłowe *LubPs* N3; *BibRadz Ez* 4/14; *BudBib Lev* 11/20.

Synonimy: **a.** ohydny, przykry, straszliwy, szpetny; **a.** cierpnący, kwaśny, niesmaczny, niewdzięczny, zły; **b.** czarny, mierzony, niesławny, omierzły, plugawy, przemierzły, sprośny, straszliwy, szpetny.

Cf **BRZYDLIWE, NIEBRZYDKI**

ZZie